

Починок Є.А.,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,*

Гібалова Н. В.,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

Непорада І. М.,

*здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

**ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

В переломні моменти становлення громадянської спільноти, а саме у період війни, загострюються соціальні, політичні, економічні протиріччя, надзвичайно важливим і невідкладним є завдання виховати справжнього громадянина й патріота.

Серед з ключових компетентностей, які визначені Державним стандартом початкової освіти важливе місце посідають громадянська та соціальна компетентності, які пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та

ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя [1].

У пошуках нових шляхів вирішення проблеми формування громадянської компетентності, сучасна педагогічна наука звертається до різних джерел, зокрема, до педагогічного досвіду прогресивних педагогів минулого. Серед визначних досягнень вітчизняної та світової педагогіки у ХХ столітті особливе місце займає педагогічна творчість В. О. Сухомлинського.

Громадянську компетентність визначають як сукупність властивостей індивіда, що соціалізований під впливом громадянського суспільства. При цьому громадянська компетентність виступає у вигляді соціокультурних, ціннісноментальних, власне професійних, моральноетичних і інших знань, навичок та вмінь, що мотивують індивідуальну і групову активність особистості [3, с. 86].

В. О. Сухомлинський чітко визначає теоретичні засади виховання громадянських почуттів дітей:

- це, передусім, створення дитиною радостей для інших людей і переживання особистого щастя й гордості у зв'язку з цим;
- по-друге, творення й збереження краси в усіх її багатогранних проявах;
- по-третє, громадянське ідеологічне багатство діяльності дитини в колективі, взаємовідносини між дітьми й іншими, позашкільними колективами;
- по-четверте, культивування й розвиток співчуття, жалості до всього живого й красивого, розвиток сердечної чуйності до прекрасного в природі;
- по-п'яте, розвиток високої інтелектуальної культури – думок, почуттів, переживань, що хвилюють душу людини, коли вона пізнає навколишній світ, минуле й сучасне людства, матеріальні й духовні багатства Вітчизни, душу свого народу, цінності мистецтва, особливо сучасної літератури

[2, с. 293].

На уроках «Я досліджую світ» в початковій школі велика увага приділяється формуванню елементарних знань про державу, закони, права, і відповідальність людини і громадянина, загальнолюдські моральні цінності і норми поведінки. Зміст завдань даного інтегрованого курсу сприяє розвитку комунікативних компетентностей учнів, що дозволяють їм інтегруватися в оточення, в класний і шкільний колектив, сім'ю а через нього суспільство, насамперед уміння спілкуватись і розв'язувати конфліктні ситуації через діалог. Закладаються й основи ціннісних орієнтацій свідомого громадянина.

Зважаючи на те, що молодші школярі емоційно вразливі, в них переважає, конкретно-образне мислення та нестійка увага провідними формами роботи на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» мають бути рольові та імітаційні ігри, обговорення казок, оповідань, зокрема В. О. Сухомлинського, що мають безцінний виховний потенціал, розвивальні вправи. На думку педагога, «емоційна самооцінка – це ґрунт, на якому проростають зерна моральних повчань, а без моральних повчань достойних і мудрих людей немислиме виховання» [2, с. 582]. Це визначає принципи поєднання методів і прийомів навчання – активне і усвідомлене нагромадження, а відтак – і узагальнення вражень з різних джерел, доцільну організацію самостійної і пошукової діяльності учнів.

Таким чином, учні розуміють свою приналежність до української нації, причетності до історії своєї держави, необхідності активної громадянської позиції, а в подальшому і відповідальність за долю своєї країни.

Спираючись на досвід В. О. Сухомлинського, сьогодні ми визначаємо систему виховних завдань, які реалізують мету громадянського виховання, зокрема, на уроках інтегрованого «Я досліджую світ», до яких належить:

- забезпечення умов до самореалізації;
- формування громадянської свідомості і людської гідності;

- виховання правової культури;
- утвердження загальнолюдської культури;
- формування спеціальної активності та відповідальності;
- забезпечення повноцінного розвитку дітей.

Отже, в умовах сьогодення становлення громадянина відбуватиметься набагато успішніше, якщо вчитель усвідомить зміст, форми і методи громадянського виховання через призму ідей В. О. Сухомлинського.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osvit> (дата звернення 15.05.2022)
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3: Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Київ: Рад. шк., 1977. 670 с.
3. Шевчук Т. Е. Громадянська компетентність як елемент формування особистості майбутніх фахівців . *Молодий вчений*. 2018. № 4. С. 85 – 88